

(Artikel inför i Svensk Vorsteh under 2016, troligen nr 3)

Det där med kramper....

Nedan följer en redogörelse för sjukdomen epilepsi med fokus på bakgrund och nedärvning. Faktaunderlaget är hämtat dels från Leg vet Berit Wallin Håkanssons artikel "Diagnosen är: epilepsi", Hundsport 2013-04-25 (http://www.hundsport.se/redaktionellt/veterinaren_mapp/diagnos_epilepsi.html), dels från två examensarbeten på SLU: "Idiopatisk Epilepsi hos hund" av Frida Forsberg (http://stud.epsilon.slu.se/4222/1/forsberg_f_120518.pdf) samt "Idiopatisk epilepsi en – en fallstudie" av Emma Pålsson (http://ex-epsilon.slu.se/1443/1/Idiopatisk_Epilepsi_2007_31.pdf). Artikeln/Arbetena finns tillgängliga på nätet via länkarna om du själv vill fördjupa dig och läsa mer.

Epilepsi är ett neurologiskt tillstånd, ett samlingsbegrepp, som beskriver kliniska tecken på hjärndysfunktion, som involverar krampanfall, t ex kroniskt återkommande. Krampanfall har observerats hos nästan alla hundraser och jämfört med andra domesticerade djurarter har hunden högst frekvens av epilepsi. Den genomsnittliga förekomsten hos hund är mellan 0,5-1 %, men kan i vissa familjer vara så hög som 20 %.

Ett krampanfall definieras som en enskild ofrivillig förändring i hjärnans neurologiska funktion. Det kan yttra sig från minsta rubbning i vakenhet till våldsamma kramper och kan bero på olika bakomliggande orsaker. Kramperna delas in i partiella (fokala) eller generella. Vid partiella är det endast en kroppsdel som krampar medan det vid generella är hela kroppen som krampar. Oftast faller då hunden omkull, tuggar och/eller gör springrörelser med benen. Ett partiellt anfall kan övergå i ett generellt. I huvudsak delar man in epilepsin i symtomatisk/sekundär eller idiopatisk/primär. Den förstnämnda typen är en förvärvad sjukdom som kan orsakas av bl a förgiftning, hjärt-, lever- eller njursjukdom, skallskada, syrebrist i hjärnan, för lågt blodsocker, hormonpåverkan, inflammation eller tumör i hjärnan, men där symtomen försvinner om orsaken åtgärdas. När ingen bakomliggande orsak kan förklara de återkommande krampanfallen blir diagnosen idiopatisk/primär.

Idiopatisk epilepsi

Idiopatisk epilepsi är den vanligaste neurologiska sjukdomen och en av de vanligaste genetiska sjukdomarna på hund och skiljer sig såväl i förekomst som i uttryck mellan olika raser. Nedärvningen är ännu inte känd för flera raser. Eftersom epilepsi förekommer i större utsträckning hos vissa raser finns anledning att misstänka att det är en ärftlig sjukdom. Hundar som drabbas av idiopatisk epilepsi får oftast sitt första krampanfall mellan 1-5 års ålder, men det kan komma så tidigt som 3 månader eller så pass sent som 10 år och genomsnittsåldern 1-3 år. Frekvensen anfall varierar kraftigt från individ till individ, allt från flera gånger per dag till en gång om året. Mellan anfallen är hunden helt normal. Anfallen inträffar oftast under vila, men kan även som hos människa ha utlösande faktorer som blinkande ljus eller ljud som följs av ett krampanfall. Specifika orsaker som återkommande observerats hos hundar är bl a stressande ljud, bilåkande, veterinärbesök. Anfallen är oftast korta, mellan ½ - 1 minut till fem minuter, men om de fortsätter eller anfallen kommer tätt efter varandra behöver hunden komma under behandling snarast.

Diagnos

Diagnosen idiopatisk epilepsi är en så kallad uteslutningsdiagnos, som ställs först när andra sjukdomar eller skador kunnat uteslutas genom olika undersökningar, provtagningar och blodprov. Det är sällan som veterinärer får se anfallen med egna ögon, utan det grundas på ägarens beskrivningar av krampanfallen. Med dagens teknik skulle det dock vara möjligt att dokumentera anfallen t ex genom att filma dem.

Behandling

En hund som bara har enstaka korta kramper under ett år, dvs där det är långt mellan anfallen, behöver inte medicineras. Om anfallen är kraftigare, kommer ofta eller ökar i antal provar man att medicinera. Det finns ett begränsat antal substanser som är användbara på hund, pga deras snabba ämnesomsättning jämfört med människor. Vanligen används fenobarbital och/eller kaliumbromid. Dosen ställs in individuellt med hänsyn till effekt och biverkningar, vilket ibland kan vara svårt.

Avel & Ärftlighet

Det pågår forskning om nedärvning av idiopatisk epilepsi hos hund både i Sverige och utomlands. I de studier som gjorts finns det mycket som pekar på att nedärvningen troligtvis inte är identisk mellan raserna. Forskare tror att varje ras, och kanske till och med olika populationer inom samma ras, måste undersökas separat eftersom sjukdomen kan bero på mutationer som till och med skiljer sig inom den egna rasen mellan olika subpopulationer eller länder. Det finns också studier som pekar på att nedärvningen är komplex med flera olika bakomliggande gener. Gentester kan komma att bli tillgängliga, men med anledning av skillnaderna i nedärvning mellan olika raser kan det komma att bli olika gentester för olika raser. Dessutom kan de tester som tas fram utomlands bli oanvändbara i ett annat lands population. Gentester kommer därför knappast att vara ett vanligt verktyg i avelsarbetet.

I examensarbetet "*Idiopatisk epilepsi hos hund*" finns en lista över de olika raser med idiopatisk epilepsi, som sammanställts utifrån publicerade studier. Där är det bara vizslan som finns med av våra raser. Nedärvningen anges där troligen vara autosomal recessiv, möjligtvis polygen. Det skulle i princip innebära att man skulle kunna para en anlagsbärare med en hund utan anlaget, om man kände till det. Å andra sidan innebär polygen att det finns flera gener inblandade som påverkar om sjukdomen uppstår och det handlar istället om en större eller mindre mottaglighet för sjukdomen och gentest blir svårt/omöjligt att använda. Våra avelsrådgivare anger dock att epilepsi/krampanfall förekommer i flera av våra raser.

Hur ska vi då handskas med de fall av epilepsi som kan dyka upp, där inga bakomliggande orsaker kan hittas? I Sverige ska som bekant alla uppfödare som föder upp rashundar registrerade i Svenska Kennelklubben följa deras grundregler och avelspolicy. Svenska Kennelklubbens grundregler säger att avelsdjur skall vara friska. Att avla på individer som man vet är drabbade av epilepsi måste anses som

ett brott mot SKK's grundregler, varför en hund som har epilepsi måste uteslutas ur avel. Men det finns inte några generella och fastställda riktlinjer för epilepsi från SKK, eftersom rasspecifik hänsyn är nödvändig och rasansvaret är delegerat till special- och rasklubbarna och inom varje ras ska rasspecifika avelsstrategier (RAS) utarbetas. Det är i RAS som hälsoproblem inom rasen ska finnas beskrivna samt de avelsrekommendationer och mål som finns från rasklubben. Men uppfödare är också ålagda att endast genomföra parningskombination som utifrån tillgänglig information inte ökar risken för allvarlig sjukdom/funktionshinder hos avkomman. Då bör i vart fall en parning som lämnat valp(ar) med epilepsi inte upprepas och man bör även vara försiktig när man avlar på hundar som är nära släkt med en epileptiker. Hur försiktig man är med avel på släktingarna beror förstås på rasens storlek och avelsbas.

Till sist kommer vi till det som är allra svårast, nämligen kännedom om drabbade individer. En del rasklubbar är mycket öppna och publicerar t ex vilka hundar man känner till som är drabbade, men variationen är stor. Det är många saker som kan påverka hur öppna vi är med den här informationen, som grusade förhoppningar, ekonomiska bakslag, personliga nederlag, hur det hanteras i klubben, vilka traditioner som finns mm mm. Men det är ju bara när vi känner till drabbade individer och kunskapen vi kan få utifrån dessa som vi kan leda avelsarbetet mot en friskare ras i framtiden!

Kristina Pettersson

Leg vet och Avelsrådgivare Vizsla